

K. NOREL

De ondergang van “De Hoop”

Fragment uit een historisch verhaal

Terwijl de Hoop in Danzig ligt, draait de wind naar het oosten. De hemel waait schoon. Het begint te vriezen. „Opschieten”, drijft de schipper de korendragers, „voordat de boel dichtvriest, moeten wij er uit.” Van der Hagen kent den winter aan de Oostzee. Hij is al eens eerder op het kantje af aan zijn greep ontkomen en menig Hollandsch schipper heeft er moeten overwinteren van December tot April. Dat moet hem niet overkomen.

Een extra oorlam doet de korendragers sneller lopen. Twee dagen eerder dan normaal is de Hoop geladen. De morgen van de afvaart ligt de haven dicht, maar op zee is alles open water. Een geul tot aan den havenmond is snel gestooten en daarna gaat de reis voorspoedig. De oostenwind drijft de Hoop uit de gebieden van den winter weg. Bij Denemarken dooit het reeds en als ze op de Noordzee zijn, zit de wind in het westen. Dan is de lucht weer grijs en vet; mist en regen wisselen elkander af. Het is het gewone kille en ruwe winterweer van West-Europa. De reis naar huis zal, kan men zien, normaal verlopen. Doch als schipper van der Hagen op den morgen, waarop de Hoop het Marsdiep binnenlopen zal, zijn neus buiten het dekluk steekt, blaast een scherpe vrieswind over zee en bij den eersten stap op dek, glijdt hij uit. De Hoop zit onder het ijs. Zal de winter hem nu toch nog overrompelen?

De reede van Texel is ijsvrij. Schepen, die van Amsterdam gekomen zijn, hebben op de Zuiderzee geen hinder ondervonden. Maar elke Hollandsche schipper weet, dat op die binnenzee de vorst een vaartuig leelijk kan verrassen. Daarom met spoed vooruit, voordat de vaart gesloten is. De Hoop zeilt de Zuiderzee op. Het gaat best. Er zit wat ijs bij de kust, maar in het vaarwater is niets te zien. De oostenwind blaast lekker in de zeilen. Een achtmijls vaart wordt door het log geregistreerd. Reeds is Wieringen gepasseerd, de torens van Medemblik worden scherper; de hooge Zuidertoren van Enkhuizen staat als een kleine vinger op de kim.

Het buiswater heeft de Hoop dik onder het ijs gezet. Niet enkel de boorden en het dek zitten er dik onder, ook de stengen en masten schijnen van glas en de onderste zeilen zijn stijf bevroren. Op al dat ijs vonken de stralen van de winterzon. Het voorschip lijkt kristal en zilver, en een poëtisch zeeman zou kunnen dromen van een Prins, die met een gouden bark naar zijn geliefde voer. Alevel, ook indien er een dichterlijk zeeman op de Hoop was, zou vandaag zijn ader vast niet vloeien. De maats gaan kruipend over het gladde dek; ze moeten zich met beide handen aan de reeling verder vamen en met het kapmes werken om de touwen los te krijgen. Zelfs de rapste maat kan niet in den voormast klimmen, want door het ijs is die gladder dan zeep. En dit ongemak is nog het ergste niet. Schipper van der Hagen kijkt voortdurend met zorg naar het water. Gaat de golfslag al trager, of verbeeldt hij het zich? Het is verbeelding. Ziemeer, hoe hol de zee is en hoor de

golven breken tegen den boeg. Hoog spat het buiswater over het voordek. Neen, het water bindt nog niet; het grondijs loopt nog niet. En ze zijn nu al op de hoogte van Medemblik, ze loopen reeds door het Wagenpad. Ginds is de Geldersche hoek. Als ze dien gerond hebben, kunnen ze met een koers van zuidwest ten zuiden recht op Amsterdam, aanvaren. Doch thans komt er verandering. De oostenwind blaast nog minstens even fel in de zeilen; hij fluit zelfs luider in het want, maar de zee wordt stiller. Traag deinen de straks nog zoo driftige golven; er stort geen bluswater meer over het dek; men ziet het schuim niet meer zoo luchtig op de golven kruiven. Op de Zuiderzee pleegt de winter snel te naderen, doch op vilten muilen. Hij werpt geen ijs als stukken. Er komt een geleidelijke verkillung over het water. De kleur verschiet van groen naar zilvergrijs en het bewegelijk vlak verdikt tot stroop. De snelheid van de Hoop vermindert gaandeweg. Zooeven huppelde het schip nog op de golven, nu zeult het moeilijk door een dikke brij.

„Het zal laat worden vanavond", oordeelt de stuurman. „Als we er maar komen", twijfelt de schipper. Wanneer het grondijs eenmaal loopt, wanneer het water eenmaal bezig is te binden, verloopt het proces zeer snel, vooral aan lager wal, waar al het geronnen ijs wordt saamgedreven. Als werd het schip door het zand getrokken, zoo moeizaam kruipt de Hoop den Gelderschen hoek voorbij. Er komen geen schotsen voor den boeg, zooals de Hoop in de IJsee en de Oostzee heeft ontmoet. Van een vast veld, waar het schip doorheen moet breken is geen sprake. Op de pap, waarmee de zee bedekt raakt, zou geen hond kunnen staan. Maar de brij, die allengs dikker wordt, klontert om het schip en zuigt zich aan de flanken vast; ze grijpt de Hoop al vaster in haar weeken greep. Als een slak kruipt het schip voort, ondanks dat de wind

met volle kracht in alle zeilen blaast. Maar beweging is er toch nog steeds; het schip schuift nog door de ijspap heen. De Geldersche hoek is royaal gepasseerd, Enkhuizen ligt als het ware voor het grijpen. Een paar duizend ellen nog, dan zal de Hoop in een Hollandsche haven zijn. . „We halen het!" roept de stuurman vroolijk.

„Misschien", zegt schipper van der Hagen, maar er is geen zweem vertrouwen in zijn stem. Hij heeft in den almanak gekeken en hij kijkt nu naar de zon. Het is kenterend tij. Tot dusver heeft de vloed het schip vooruitgeholpen, maar die is nu uitgewerkt en aanstonds begint de eb te loopen. Dan moet de Hoop tegen den stroom in, en dat lukt niet, dat lukt nooit. Het wordt stil om het schip. Het ijs schuift niet langer langs de sloopshuid. De Hoop zit vast. Op duizend ellen van de haven is het schip vastgelopen. Duizend ellen! Het lijkt een hanestap. Het schijnt grotesk, dat een schip, hetwelk zooveel duizend mijlen heeft gezeild, dat den winter van de Oostzee is ontkomen en het vorig jaar veilig uit de Poolzee is teruggekeerd, gevangen wordt in den greep van het zuidersopje. Maar niemand kan beweging krijgen in de Hoop. Het helpt niet als de bootsgezellen ruimte maken voor den boeg, want het gat loopt aanstonds vol met grondijs. Er kan geen hulp geboden worden van den wal, want elke sloep raakt in het zelfde slop als het zeeschip. Men moet wachten tot het ijs hard geworden is om dan een geul te maken. En voor het oogenblik is het zaak om te waken, dat de Hoop niet achteruitgezet wordt. Want de eb begint te werken. En net als straks de vloed het grondijs naar het zuiden heeft gezet, zoo stuwt de eb het nu naar het noorden.

„Ankers uit!" commandeert Van de Hagen. Twee ankers gaan van de voorplecht in zee, en de Hoop ligt vast, terwijl het

papperige ijs langs zijn flanken kruipt. De ijstoestand verandert snel. Na enkele uren is het grondijs weg en drijft de zee vol schotsen. Die stooten tegen boeg en flanken van het schip. Wie in het vooronder zit zou meenen, dat het dondert.

De dag verstrikt en de kou gaat nijpen; het vriest fel. Snel groeien de schotsen. Zwaarder en zwaarder worden de stooten tegen de scheepshuid. Soms staan de ankerkabels als snaren gespannen en dikwijls kraakt het bij den boeg. De stukgestooten schotsen, die langs het boord afdrijven, dragen spaanders mee.

„Ga maar naar kooi“, zegt schipper van der Hagen tegen het volk, „er is nu toch niets meer te doen, en misschien wordt het straks hard werken.“ Alleen de wacht blijft aan het dek. De sterren twinkelen in den helderen vriesnacht. De wind blaast minder hard. Het is een mooie winternacht en alles zou goed zijn, wanneer de Hoop slechts vrij kon varen; wanneer de zeilen maar geheschen konden worden en het schip slechts luisteren wou naar het roer. Dan zou schipper van der Hagen nog dezen nacht zijn schip naar Amsterdam doen stevenen. Nog eer de morgen aanlicht heeft het stooten van de schotsen opgehouden. De vorst heeft schots aan schots en veld aan veld gelascht. Een vast vlak strekt zich uit van den Gelderschen hoek tot aan de stad, en daarin zit de Hoop onwrikbaar vast. Aan boord is voedsel en brandstof. In de kajuit vlamt het vuur. Met een oorlam en een reeks van moppen verslaan de maats den tijd. Het zou goed zijn aan boord, wanneer dit wintertje hun niet had overvallen vlak voor de haven, op een paar uur zeilen van huis. Want op het schip mag het goed wezen, thuis is het beter. De zeelui verlangen naar vrouw en kinderen; het jonge volk hunkert naar een paar roode lippen, en de jongste, het kereltje van negen, dat zijn

eerste reis maakt, verlangt zoo naar zijn moeder. Een volle dag duurt dit. Op den tweeden dag foetert de bootsman, omdat twee jonge maats niet komen op zijn fluitje, en juist wil hij ze laten halen om ze daarna, hardhandig op hun plaats te zetten, als een matroos hem wijst op twee zwarte schaduwen op het witte ijs. De bootsman bromt en moppert, omdat de jongens stiekum naar den wal gegaan zijn, maar hij vergeet zijn boosheid, wanneer ze versch vleesch, eieren en een emmer melk aan boord brengen. Het ijs is sterk genoeg; men kan aan wal gaan. Steven van der Hagen zou naar Enkhuizen kunnen loopen en vandaar naar Amsterdam rijden. Het is een slechte schipper die zijn schuit verlaat. De schipper blijft en het volk blijft. Maar thans kunnen ze weer werken. Met groote zagen gaan ze trekken. Het boerenvolk van achter den dijk helpt mee. Een geul wordt in het ijs gezaagd, twee mijlen lang. En telkens als een paar honderd ellen voor den boeg van de Hoop open liggen, gaan allen aan de uitgeworpen kabels trekken.

Het vriest fel; alle dagen wordt het ijs dikker en het werk dus zwaarder, maar het belet den voortgang niet. Achter de Hoop vriest de geul weer dicht, maar ervoor maken de mannen het ijs open. Vinnig blaast de oostenwind over de witte vlakke; het deert niet; van zagen en zeulen wordt men warm. Zelfs een storm, die opsteekt, kan het werk niet remmen. Na drie dagen ligt de Hoop op honderd ellen van de haven. En dan gebeurt het, plotseling. Er dreunt een knal alsof een oorlogsschip de volle laag gaf. De Hoop kraakt. Zwarte planken gaan aan splinters. Sterke ribben knappen. Het schip splijt. De masten waggelen. Steunend zinkt het schip door het ijs. Het duurt slechts weinige minuten. Dan is het kruien afgelopen; dan ligt het ijs hier weer rustig en stil. In de verte kraakt en knalt het nu. Bij den dijk rijzen plotseling witte heuvels op. Op het

havenhoofd knappen zware balken en tuimelen lichtopstanden om. Daar richt het ijs thans zijn verwoesting aan.

Hier is het voorbij. Hier is dé ramp voltrokken. Zoals het kaakmesje een haring openrijt, zoo heeft het ijsveld de Hoop vaneen gereten. Geen oogenblik heeft het sterke schip weerstand kunnen bieden. Als het tienmaal sterker was geweest, zou het nog geen weerstand hebben kunnen bieden. Als het ijs kruit op de Zuiderzee, zit die heele zee er achter; dan is een last van millioenen centenaars op drift. Er is geen macht ter wereld, die dat keeren kan. Het schip is weg. Al dieper zinkt de Hoop. Het graan ligt tusschen het wrakhout van het schip uitgestort op het ijs.

Maar de menschen leven. Al het volk, dat op het schip of daaromtrent op 't ijs was, heeft het lijf kunnen bergen. Een half uur na de ramp staan zij aan wal.